

सर्वज्ञानोत्तरागमः
योगप्रकरणम्

Edited & Translated

By

Dr. T. Ganesan

Sri Aghorasivacharya Trust

Chennai

முன்னுரை

சைவ ஆகமங்கள் மூலாகமங்கள், அதன் அடிப்படையில் எழுந்த உபாகமங்கள் என இரு பெரும் பிரிவைக் கொண்டவை; மூலாகமங்கள் 28 என மிகப் பண்டைய காலத்திலிருந்தே சைவ ஆசாரியர்களால் கொள்ளப்பட்டு வந்துள்ளன. பெரும்பாலும் உபாகமங்களைப் பற்றி சாத்திரங்களிலும் ஆசாரியர்கள் இயற்றிய நூல்களிலும் விரிவான கருத்துக்கள் காணப்படவில்லை. மிருகேந்திராகமத்தின் தொடக்கத்தில் அதன் வித்தியாபாத உரையில் இராமகண்டர் இந்திரன் விஷ்ணுவைப் பூஜித்து அவருளால் நாரஸிம்ஹ மென்னும் கவசத்தைத் தரித்துக் கொண்டு ஸ்ரீகண்டராகிய உமாபதியினிடமிருந்து இவ்வாகமத்தைக் கேட்டதால் இதற்கு மிருகேந்திரம் (= மிருகங்களுக்குள் சிறந்ததான சிங்கத்தின் உருவக் கவசம்) எனப் பெயர் வழங்குவதாகக் கூறுகிறார். எனினும், காமிகாகமத்தின் உபபேத (= உபாகம) வரிசையில் நாரஸிம்ஹமென்றே காணப்படுகிறது; மிருகேந்திரமென்னும் பெயர் காணப்படவில்லை. அவ்வாறே 28 வது மூலாகம

மாகிய வாதுலாகமத்தின் உபாகமமாக இந்த ஸர்வஜ்ஞானோத்தராகமம் காணப்படாவிடிலும், இதை அவ்வாகமத்தின் உபபேதங்களுள் ஒன்றான காலோத்தராகமத்தின் பிரிவாகப் பெரியோர் கொண்டுள்ளனர் எனத் தெரிகிறது. மற்றொரு முக்கிய காரணம், காலோத்தராகமங்களைப் போன்றே ஸர்வஜ்ஞானோத்தரமும் ஸ்ரீகண்ட பரமேசுவரனால் ஷண்முகனாகிய முருகப் பெருமானுக்கு உபதேசிக்கப்படுகின்றது.

ஸர்வஜ்ஞானோத்தரம் வித்தியா, கிரியா, சரியா மற்றும் யோகம் என்னும் நான்கு பிரகரணங்களைக் கொண்டது; பாதங்களைப் பிரகரணங்கள் என்பது இவ்வாகமத்தில் மட்டுமே காணப்படும் தனிச்சிறப்பு. இனிச் சைவயோகத்தைப் பற்றிச் சிறிது விளக்கமாகக் காண்போம்.

சுப்ரபேதம், கிரணம், மிருகேந்திரம், மதங்கபாரமேசுவரம், ஸர்வஜ்ஞானோத்தரம் ஆகிய ஆகமங்களில் தனியாக யோகபாதம் காணப்படுகிறது. இதில், மதங்கபாரமேசுவரத்தின் யோகபாதம் 7 படலங்களைக் கொண்டுள்ளது; யோகத்தின் அங்கங்கள், நாடிகளைச் சுத்தம் செய்தல், பிராணாயாமம், தியானம் ஆகிய செய்திகள்

இவ்வாகமத்தில் சற்று விரிவாகவே விளக்கப் படுகின்றன. இச்செய்திகளே சுருக்கமாகவும், எளிதில் புரிந்து கொள்ளும் வகையிலும் மிருகேந்திராகமத்தின் ஒரே படலத்தில் கூறப்படுகின்றன. அதனிலும் சுருக்கமாக மிக முக்கியச் செய்திகளை ஸர்வஜ்ஞானோத்தராகமத்தின் யோகபாதம் 32 சுலோகங்களில் கூறுகிறது.

தீக்ஷை பெற்ற சாதகன் ஞானபாதப் பொருள்களான பதி, பசு, பாசம் ஆகியவற்றைப் பற்றிய தெளிவான அறிவு உடையவனானாலும் பிராணாயாமம், சமாதி முதலிய யோகப் பயிற்சிகளே ஆன்மஞானத்தையும் சிவஞானத்தையும் உறுதியாக்குபவை; அவற்றின் மூலமே பாசங்களின் தொடர்பு நீங்கி, அனுபவஞானம் சிறந்து, முடிவில் தனக்கே உரியதும், என்றும் அழியாத துமான சிவானுபவம் ஏற்படும் என்று யோகபாதத்தின் முக்கியத்துவத்தை இராமகண்டர்தன்னுடைய மிருகேந்திராகம யோகபாதவியாக்கி யானத் தொடக்கத்தில் கூறுகிறார். ஸமயி, புத்ரகன், ஸாதகாசாரியன், அஸ்த்ராபிஷேகம் பெற்றவன் ஆகிய அனைவருக்கும் யோக பாதத்தில்

விளக்கப்பட்டிருக்கும் பயிற்சி அவசியம் என்றும் அவர் கூறுகிறார்.

அடுத்து, சைவத்தில் யோகம் என்பது தியானிக்கப்படும் பொருளுக்கும் தியானம் செய்யும் ஆன்மாவிற்குமுள்ள நெருங்கிய தொடர்பு; பதஞ்ஜலி முனிவரின் யோக சூத்திரத்தில் கூறியவாறு ஆழ்ந்த தியானமான ஸமாதி அன்று. இதையே அகோரசிவாசாரியார் தன்னுடைய உரையில் வலியுறுத்துகிறார். எனவேதான், யோகம் என்ற சொல் தொடர்பு என்னும் பொருள் கொண்ட யுஜிர் என்னும் வடமொழி வினைமூலத்திலிருந்து தோன்றியதே ஒழிய ஸமாதி என்னும் பொருளுடைய யுஜ் என்னும் வினைமூலத்திலிருந்து தோன்றியதல்ல என்றும் அவர் விளக்குகிறார்¹.

பதஞ்ஜலி முனிவர் கூறும் யோகம் எட்டு அங்கங்களைக் கொண்டது²; மதங்கபாரமேசுவரா

¹ இராமகண்டரும் தன்னுடைய மிருகேந்திராகம யோகபாத உரையில் இக்கருத்தையே தெரிவிக்கிறார்.

² यमनियमासनप्राणायामप्रत्याहारधारणाध्यानसमाधयोऽष्टावङ्गानि ।
(யோக. சூ. II. 29).

சுப்ரபேதாகமும் இவ்வெட்டு அங்கங்களையே கூறுகிறது.

கமம் 6 அங்கங்களைக் கொண்ட சைவயோகத் தையும்³, மிருகேந்திராகமம் 8 அங்கங்களையும் கொண்ட சைவயோகத்தையும்⁴ கூறுகின்றன. இவற்றில் இயமம், நியமம் ஆகியன யோகத்தின் அங்கங்களாகக் கொள்ளப்படாமல் தீக்ஷை பெற்றுக் கொண்டு சைவசாத்திரத்தில் கூறியவாறு ஒழுகுபவர்கள் அனைவரும் கடைப்பிடிக்க வேண்டிய அடிப்படைத் தருமங்களாகக் கூறப்பட்டுள்ளன. ஸர்வஜ்ஞானோத்தராகம யோகபாதத்தின் முதல் சுலோகமும் இத்தையே வலியுறுத்தும். அதன்படி, மனதில் வைராக்கியமுடையவனும், இந்திரியங்களை அடக்கியவனும், எல்லாக்காரியங்களிலும் தகுந்த அளவிலும் முறைப்படியும் ஈடுபடுபவனும், அளவான உணவும் உறக்கமும் கொள்பவனே யோகப் பயிற்சி செய்யத் தகுதி உடையவன்.

³ प्राणायामस्तथा ध्यानं प्रत्याहारोऽथ धारणा ।

तर्कश्चैव समाधिश्च षडङ्गो योग उच्यते ॥ (மதங்க.யோகபா.I.6)

⁴ प्राणायामः प्रत्याहारो धारणाध्यानवीक्षणम् ।

जपः समाधिरित्यङ्गान्यङ्गी योगोऽष्टमः स्वयम् ॥ (மிருகேந்திரம், யோகபா. 3)

யோகாப்பியாசத்திற்கேற்றதும் எனிமையான துமான ஆசனங்களில் அமர்ந்து யோகப்பயிற்சி செய்யவேண்டும். 14 ஆம் நூற்றாண்டைச் சேர்ந்த சீகாழித் தத்துவப் பிரகாசர் இயற்றிய தத்துவப் பிரகாசமென்னும் சைவசித்தாந்த நூலில் யோகப் பயிற்சிக்குத் தேவையான பலவிதமான ஆசனங்களும் அவற்றின் செய்முறைகளும் விளக்கப்படுகின்றன.

அடுத்து, இந்திரியங்களை அவற்றின் விஷயங்களினின்றும் நீக்கி மனதை ஒருமுகப்படுத்துதல் பிரத்தியாஹாரம் எனப்படும். பிராணாயாமத்தில் சகர்ப்பம், அகர்ப்பம் எனப்படும் இரண்டுவகைகளும், அவற்றைச் செய்யும் முறைகளும், அதன் காலப் பிரமாணம் ஆகியனவும் இவ்வாகமங்களில் விளக்கிக் கூறப்படுகின்றன. தியானம், மூலமந்திர உச்சாரணம் ஆகியவற்றுடன் கூடியது சகர்ப்பம் எனப்படும். இவை சைவயோகத்திற்கே உரியன; பதஞ்ஜலி யோகத்தில் இம்முறைகள் காணப்பட வில்லை.

பின்னர் தாரணா--தன்மாத்திரைகள், தத்துவங்கள் ஆகியவற்றின் மீது மனதை ஒருமுகப்படுத்தித் தியானித்தல்--கூறப்படுகிறது.

ஸர்வஜ்ஞானோத்தராகமத்தில் இங்கு நாம் கவனிக்கவேண்டிய செய்தி யாதெனில் தாரணா, தியானம் முதலியன செய்யத் தொடங்கும் முன்னும், செய்யும் போதும் சிவமந்திரமாகிய மூலமந்திரத்தை மனதிற்குள் நன்கு உச்சரிக்க வேண்டும் என்பது. மிருகேந்திராகமம் முதலிய வற்றில் இது ஜபம் எனத் தனியே கூறப்பட்டுள்ளது. மற்றொரு செய்தி: யோகாப்பியாசம் செய்யத் தொடங்கும் முன் சாதகன் சிவபெருமான் மற்றும் யோகாசாரியர் ஆகியோரை வணங்கவேண்டும் என்பது. ஆக, தீக்ஷை, அஸ்திராபிஷேகம் ஆகியன செய்விக்கும் ஆசாரியரைத் தவிர யோகாப்பியாசத்தைக் கற்பிப்பதற்குத் தனியாக ஆசாரியர் இருந்தாரெனத் தெரியவருகிறது. அல்லது, கூர்ம புராணம், லிங்கபுராணம், வாயுபுராணம் முதலிய சைவபுராணங்களில் காணப்படும் சுவேதர் முதலாக லகுலீசர் ஈறான 28 யோகாசாரியர்களை வணங்குவதாகவும் இருக்கலாம்⁵.

⁵ ஸர்வஜ்ஞானோத்தராகமத்தின் இரண்டு சுவடிகளில் யோகாசாரிந் எனப் பன்மை காணப்படுவதும் இங்கு நோக்கத்தக்கது.

பிராணாயாமம், பிரத்தியாஹாரம், தாரணா
 முதலிய அங்கங்களைக் கொண்ட அங்கியான
 யோக மானது தியானிக்கப்படும் பொருளான
 சிவபெரு மானை ஸாக்ஷாத்காரம் செய்தல்--
 நேரிடையாக அனுபவித்து உணர்தல்--என்று
 விளக்கி அதுவே யோகத்தின் முடிவு என இந்த
 யோகபாதத்தி னின்றும் நாம் அறிகிறோம்.
 இடையில், பிராணாயாமம், தாரணா, தியானம்
 ஆகியவற்றால் சாதகன் அடையும் பல
 நன்மைகளும் விளக்கப் படுகின்றன.
 தன்மாத்திரிகள், பிருதிவீ முதலான ஐம்பூதங்கள்
 எனத் தொடங்கி வித்தியேசுவரர்கள், சதாசிவர்,
 ஈறாக ஒவ்வொன்றின் மீதும் தியானம் செய்து,
 அத்தத்துவங்களை எல்லாம் கடந்து முடிவில்
 சிவபெருமான் வரை அடைய வேண்டியது
 யோகசாதகனின் குறிக்கோள் என இந்த ஸர்வ
 ஜ்ஞானோத்தராகமத்தின் யோகபாதத்தில் விளக்
 கப்படும் முக்கியச் செய்திகள். அதன் வாயிலாக
 அவன் அடையும் பயன்களாவன:
 சிவபெருமானைப் போல் எல்லையற்ற ஞானமும்,
 எங்கும் வியாபித்திருப்பதும், எல்லாவற்றையும்
 இயற்றும் அளவு கடந்த ஆற்றலும் வாய்க்கப்
 பெறுவான் என்பதே.

முடிவாக, பதி, பசு, பாசம் என்னும் முப்பொருள் களுக்கும் மேலாகச் சிவபெருமான் என்னும் நான்காவதாக ஒரு பொருளும் இந்த ஸர்வ ஜ்ஞானோத்தராகமத்தில் கூறப்படும் தனிச் செய்தி.

அகோரசிவாசாரியாருடைய உரை மிகச் சுருக்கமானதாக அமைந்துள்ளது; மதங்கபாரமேசுவரம், மிருகேந்திரம் ஆகிய ஆகமங்களின் அடிப்படை யிலேயே அவர் தன்னுடைய உரையை அமைத் துள்ளார் என்பதால் இம்முன்று ஆகமங்களும் சைவசித்தாந்த யோகத்திற்கு மிக இன்றியமையாத அடிப்படை நூல்கள்.

ஆகமங்களுக்கு உரை செய்த ஆசாரியர்களுள் அகோரசிவாசாரியாரே காலத்தால் பிற்பட்டவர்; அவருக்குப் பின்னர் ஆகம உரையாசிரியர்கள் எவரும் தோன்றியதாகத் தெரியவில்லை; உரைகளும் கிடைத்தில (பௌஷ்கராகம உரையைத் தவிர); உரைசெய்யும் வழக்கமும் ஆசாரியர்களிடையே இருந்ததாகத் தெரியவில்லை. அஷ்டப் பிரகரணம் என வழங்கப்படும் சைவசித்தாந்த சாத்திர நூல்களிலும், தமிழ்நாட்டில் தோன்றிய சித்தாந்தப் பிரகாசிகை, சித்தாந்ததீபிகை (சித்தாந்தசாராவளியைத் தவிர) ஆகிய நூல்

களிலும் சைவயோகத்தைப் பற்றிய செய்திகள் விளக்கப்படவில்லை. எனவே, சைவயோகம் குறித்த ஞானம் சில நூற்றாண்டுகளாக சாதகர்களுக்கு அதிகமாகக் கிடைக்க வாய்ப்பு இல்லை. கிரியாபாதச் செய்திகளுக்கும் ஞானபாதச் செய்தி களுக்கும் வழங்கப்படும் ஊக்கமும் அவற்றைப் பற்றிய ஆராய்ச்சியும் வாய்ப்பும் யோகபாதச் செய்திகளுக்குக் கிடைத்தில.

மெய்கண்டபரம்பரையில் ஞானத்திற்கும், யோகத்திற்கும் அதிக முக்கியத்துவம் அளிக்கப் பட்டிருந்தும் அந்த யோகம் குண்டலினீ யோகத்தின் அடிப்படையில் எழுந்த பிராசாத யோகம் என வழங்கப்படுகின்றது⁶. மேற்படி ஆகமங்களில் விரிவாகக் கூறப்படும் பிரத்தி யாஹாரம், தாரணா, தியானம் ஆகியவற்றைப் பற்றிய ஞானமும், அவற்றை முறைப்படி அப்பியாசம் செய்தலும் மிகுதியும் வழக்கொழிந்து விட்டன. சர்வஜ்ஞானோத்தராகமத்தின் யோக பாதம், அதற்கு அகோரசிவாசாரியாரியற்றிய உரை ஆகியவற்றுடன் கூடிய இந்தப் பதிப்பானது

⁶ பிராசாதஷட்கம், பிராசாதசந்திரிகை ஆகியன இதை விளக்கிக் கூற எழுந்த நூல்கள்.

சைவயோகத்தைப் பற்றிய ஞானத் தையும் அதில்
சைவ அபிமானிகளுக்கு ஊக்கத் தையும் மீண்டும்
ஏற்படுத்தி, சிவபெருமானருளால் மேன்மேலும்
இப்படிப்பட்ட நூல்களைச் சுவடி களிலிருந்து
சீர்திருத்தி அச்சிடுவதற்கான முயற்சிகளைத்
தூண்டும் என்று உறுதியாக நம்புகிறேன்.

ஸவஜ்ஞாநொதராமஜ:
யொமவூகரீணூ

Edited & Translated

By

Dr. T. Ganesan

Sri Aghorasivacharya Trust

Chennai

सर्वज्ञानोत्तरागमः

योगप्रकरणम्

योगपादप्रतिपादनार्थमाह-

अतः परं प्रवक्ष्यामि योगम् ।

योगस्याप्यारब्धकर्माणि मलादिक्षपणोपायत्वात्
पदार्थसम्बन्धः । पतिपदार्थतया पाटलिकः सम्बन्धस्तु
शुचिहेतुत्वात् शुचिशब्देन सूचितः प्रकरणसम्बन्धो
योगकाण्डतया । सूत्रसम्बन्धः समुच्चयपदेनैव ।
वाक्यात्मकोऽपि योगियोगात्मकान् गुणान्
इत्यादिर्विवाच्यैः । अतश्चर्याकाण्डादनन्तरं योगं
संक्षेपतः प्रकर्षाद् वक्ष्यामि ।

कस्यायं योगसंस्कारः ? अत आह-

एकाकिनस्तु शान्तस्य

यतचित्तविरागिणः ।

उक्ताहारविहारस्य¹

युक्तचेष्टस्य कर्मसु ॥ १ ॥

¹ युक्ताहार° M, T, T₂, T₃; उक्ताहार° T₁

ஸவ-ஜநாதராமஜ:

யொமவகரண

யொமவாஜவதிவாஜநாய-ஹ -

சுத: வரம் வவகூஜாஜி யொமஜ ।

யொமவாஜவாஜவகூஜாஜி வொஜிவவவவவவவ -

கூக வவவவவவவவவ: । வதிவவவவவவவ வவவவவ:

வவவவவவவ வவவவவவவவவ வவவவவவவ வவவவ:

வவவவவவவவவ வவவவவவவவவ । வவவ -

வவவவ: வவவவவவவவவவவ । வவவவவவவவவவவ

யொமவயொமவவவவவ வவவவ வவவவவவவவவவவ: ।

சுதவவவவவவவவவவவ வவவ வவவவவவவ:

வவவவவவவவவவவ ।

கவவவவ வவவவவவவவ: ? சுத வவவ -

வவவவவவவவ வவவவவ

வவவவவவவவவ: ।

வவவவவவவவவவவ

வவவவவவவவ வவவவவ வவவவ வவவவ வவவவ

युक्तस्वप्नावबोधस्य

तत्त्वतः शृणु षण्मुख ।

पुरुषस्यैवायं संस्कारको न तु पातञ्जलानामिव
चित्तस्येत्यर्थः । शिवयोगस्य सर्वज्ञत्वादि
प्रकाशत्वात् । कीदृशस्य- एकाकिनः
सर्वसङ्गपरित्यागादपरिग्रहस्य संन्यासाश्रमिणः ।

शान्तस्य हिंसादिरहितस्य यमनियमयुक्तस्येत्यर्थः ।
चित्तसंयमो हि यमः । नियमश्चेन्द्रियसंयमः । यदाह
पतञ्जलिः-

अहिंसासत्यमस्तेयब्रह्मचर्यापरिग्रहा यमाः ।

शौचसन्तोषतपस्स्वाध्यायेश्वरप्रणिधानानि
नियमाः । इति ।

अत एव यतचित्तस्य प्राणायामप्रत्याहाराभ्यां
वशीकृतचित्तोपलक्षितसर्वेन्द्रियस्य शक्तिपातवशा -
द्विरागिणः संसारवैराग्ययुक्तस्य निःस्पृहस्य वैषयिक-
भोगविमुखस्य उक्ताहारविहारस्य ।

யு_வசுதஸுபாவஸொயஸு_ந

த_{கூ}த_{கூ}த_{கூ}: ஸு_{கூ}ணு_{கூ} ஷ_{கூ}ணு_{கூ}ப_{கூ} ।

பு_{கூ}ரஷு_{கூ}ஸெ_{கூ}வாய_{கூ} ஸ_{கூ}ஸா_{கூ}ரக_{கூ} ந_{கூ} த_{கூ} வ_{கூ}ாத_{கூ}ஜ_{கூ} -
வா_{கூ}நா_{கூ}ஜி_{கூ}வ_{கூ} வி_{கூ}த_{கூ}ஸெ_{கூ}த_{கூ}ய_{கூ}: । ஸி_{கூ}வ_{கூ}ய_{கூ}ா_{கூ}மு_{கூ}ஸ_{கூ}ு_{கூ} ஸ_{கூ}வ_{கூ}-
ஜ_{கூ}க_{கூ}ா_{கூ}ஜி_{கூ}ப_{கூ}ு_{கூ}க_{கூ}ா_{கூ}ஸ_{கூ}க_{கூ}ா_{கூ} । கீ_{கூ}ஜ_{கூ}ஸ_{கூ}ு_{கூ} - ஸ_{கூ}க_{கூ}ா_{கூ}க_{கூ}ி_{கூ}ந_{கூ}: ஸ_{கூ}வ_{கூ}-
ஸ_{கூ}ஜ_{கூ}ப_{கூ}ரி_{கூ}த_{கூ}ா_{கூ}மா_{கூ}ஜ_{கூ}ப_{கூ}ரி_{கூ}மு_{கூ}ஹ_{கூ}ஸ_{கூ}ு_{கூ} ஸ_{கூ}ஸ_{கூ}ு_{கூ}ா_{கூ}ஸா_{கூ}ஸு_{கூ}ஜி_{கூ}ண_{கூ}: ।
ஸா_{கூ}த_{கூ}ஸ_{கூ}ு_{கூ} ஹி_{கூ}ஸா_{கூ}ஜி_{கூ}ர_{கூ}ஹி_{கூ}த_{கூ}ஸ_{கூ}ு_{கூ} ய_{கூ}ஜ_{கூ}நி_{கூ}ய_{கூ}ஜ_{கூ}யு_{கூ}சு_{கூ}த_{கூ}ஸெ_{கூ}-
த_{கூ}ய_{கூ}: । வி_{கூ}த_{கூ}ஸ_{கூ}ய_{கூ}ஜ_{கூ}ா_{கூ} ஹி_{கூ} ய_{கூ}ஜ_{கூ}: । நி_{கூ}ய_{கூ}ஜ_{கூ}ஸு_{கூ}த்ரி_{கூ}ய_{கூ}ஸ_{கூ}-
ய_{கூ}ஜ_{கூ}: । ய_{கூ}ஜ_{கூ}ா_{கூ}ஹ_{கூ} ப_{கூ}த_{கூ}ஜ_{கூ}யி_{கூ}: -

க_{கூ}ஹி_{கூ}ஸா_{கூ}ஸ_{கூ}த_{கூ}ஜ_{கூ}ஸெ_{கூ}ய_{கூ}ஸு_{கூ}ஹ_{கூ}ய_{கூ}ய_{கூ}ா_{கூ}ப_{கூ}ரி_{கூ}மு_{கூ}ஹ_{கூ}ா_{கூ} ய_{கூ}ஜ_{கூ}: ।
ஸ_{கூ}ஸ_{கூ}வ_{கூ}ஸ_{கூ}ஜ_{கூ}ா_{கூ}ஷ_{கூ}த_{கூ}ப_{கூ}ஸ_{கூ}ஸா_{கூ}ய_{கூ}ு_{கூ}ா_{கூ}ய_{கூ}ஸ_{கூ}ா_{கூ}ப_{கூ}ு_{கூ}ணி_{கூ}ய_{கூ}ா_{கூ}நா_{கூ}நி_{கூ}
நி_{கூ}ய_{கூ}ஜ_{கூ}: । ஐ_{கூ}தி_{கூ} ।

சு_{கூ}த_{கூ}ஸ_{கூ}வ_{கூ} ய_{கூ}த_{கூ}வி_{கூ}த_{கூ}ஸ_{கூ}ு_{கூ} ப்ரா_{கூ}ணா_{கூ}ய_{கூ}ா_{கூ}ஜ_{கூ}ப_{கூ}ு_{கூ}த_{கூ}ா_{கூ}ஹா_{கூ}ரா_{கூ}ஸ_{கூ}ு_{கூ}ா_{கூ}
வ_{கூ}ஸீ_{கூ}க_{கூ}ு_{கூ}த_{கூ}வி_{கூ}த_{கூ}ா_{கூ}ப_{கூ}வ_{கூ}க_{கூ}ி_{கூ}த_{கூ}ஸ_{கூ}வ_{கூ}ு_{கூ}த்ரி_{கூ}ய_{கூ}ஸ_{கூ}ு_{கூ} ஸ_{கூ}ச_{கூ}தி_{கூ}ப_{கூ}ா_{கூ}த_{கூ}-
வ_{கூ}ஸா_{கூ}ஜி_{கூ}ரா_{கூ}மு_{கூ}ண_{கூ}: ஸ_{கூ}ஸா_{கூ}ர_{கூ}வெ_{கூ}ரா_{கூ}மு_{கூ} யு_{கூ}சு_{கூ}த_{கூ}ஸ_{கூ}ு_{கூ} நி_{கூ}ஸு_{கூ}-
ஹ_{கூ}ஸ_{கூ}ு_{கூ} வெ_{கூ}ஷ_{கூ}யி_{கூ}க_{கூ}ஸா_{கூ}மு_{கூ}வி_{கூ}ஜ_{கூ}ு_{கூ}ப_{கூ}ஸ_{கூ}ு_{கூ} உ_{கூ}ச_{கூ}தா_{கூ}ஹா_{கூ}ர_{கூ}-
வி_{கூ}ஹா_{கூ}ர_{கூ}ஸ_{கூ}ு_{கூ} ।

यदुक्तं श्रीमन्मृगेन्द्रे-

मितजीणाशनः स्वस्थ इत्यादि । किञ्च सर्वकर्मसु
युक्तचेष्टस्य उचितकरण इति यावत् ।
उक्तस्वप्नावबोधस्य उक्तकालानतिक्रमेण स्वप्नावबोधो
यस्य तस्य । तं योगं ध्येयध्यातृसम्बन्धात्मकं तत्त्वतः
शृणु । न तु पातञ्जलादेरिव समाधिरूपं तस्य
योगाङ्गत्वेन श्रुतेः ।

यदुक्तं श्रीमन्मतङ्गे-

प्राणायामस्तथा ध्यानं प्रत्याहारोऽथ धारणा ।
तर्कश्चैव समाधिश्च षडङ्गो योग उच्यते ॥ इति ।
अत एव युजिर्योग इत्यस्माद्धातोर्योगशब्दो ज्ञेयो न तु
युज समाधाविति ।

एतदेव सूचयन् ज्ञानिन एव योगाधिकार इत्याह-

यो ध्याता यच्च तद्वचनं
तद्वै ध्यानप्रयोजनम् ॥ २ ॥

सर्वाण्येतानि यो वेत्ति
स योगं योक्तुमर्हति ।

யடிசுதம் ஸ்ரீநாமென -

சிதஜீன-பாநந: ஸ்ரீஸுஹதாதி । கிங் ஸ்ரீபுகக-ஸு
யுசுதவெஷ் ஸு உவிதகரண ஐதி யாவக் । உசுதஸுபா-
வஸொயஸு உசுதகாநாநதிசுரெண ஸ்ரீபாவஸொயொ
யஸு தஸு । தம் யொமம் யெய்யயுதாதுஸம்ஸாநாதகம்
ததத: ஸ்ரீநா । நதம் பாதஜயாநாநிவ ஸ்ரீபாயிஸ-ஸு
தஸு யொமாஜஸுந ஸ்ரீநா: । யடிசுதம் ஸ்ரீநாமென -
பொநாயாஸுயா யுநாநம் பாதாநாநாநாநா யாநாநா
தக-ஸுஸு வஸாயிஸ ஸ்ரீபாநா யொம உஸுதெ । ஐதி ।
சுத ஸ்வ யுஜியெ-பாந ஐதஸுபாநாதொயெ-பாநாஸு
ஜெயொ ந தம் யுஜ ஸ்ரீபாயிஸ ।

ஸாதெவ ஸ்ரீபாயிஸ ஜாநிந ஸ்வ யொமாயிகார
ஐதாநா -

யொ யுநாதா யவ தபாநம்

ததெ யுநாநபுயொஜநா ॥ 2 ॥

ஸ்வாநாநாதாநி யொ வெதி

ஸ யொமம் யொசுதம் ஸ்ரீநா ।

योगप्रकरणम्

च शब्दाद्धेयं चेत्यर्थः । यदाह-

आत्माध्याता मनो ध्यानं

ध्येयः सूक्ष्मो महेश्वरः ॥३॥

यत् परापरमैश्वर्यमेतद् ध्यानप्रयोजनम् ।

मननं मनः । यथावधेयवस्तुस्वरूपालोचनं चिन्तेत्यर्थः ।

ततो ध्यानमुच्यते । यच्छ्रूयते-

तद्रूपचिन्तनं ध्यानमिति । न तु मनश्चित्तमिति
व्याख्येयम् । तस्य योगाङ्गत्वेनाप्रसिद्धेः । उपलक्षणं
चैतत् । अन्यान्यपि योगाङ्गानि अङ्गिनं च योगं ज्ञात्वा
योगाभ्यासः कार्यः ।

किंच

मानामानौ समौ कृत्वा

सुखदुःखे समे तथा ॥ ४ ॥

हर्षं भयं विषादं च

संत्यज्य² योगमभ्यसेत् ।

² संत्यज्य M, T₁, T₃; संत्यक्त्वा T₂

வ ஸ்வாபெய்யம் வெதூய்ஃ । யதாஹ -
டி

சூதா யுாதா ஶநா யுாநம்

யெய்ஃ ஸுக்ஷா ஶஹஸரஃ ॥ ௩ ॥
ஜ வ

யக் பராபரஜெயஃ -
வ

ஜெதீ யுாநபுயாஜநஃ ।

ஶநநம் ஶநஃ । யயாவயெயவஸுஸரஃபாஹாஹநம்
த வ

விஜெதூய்ஃ । ததா யுாநஶஹதே । யஹ யதெ -
ஹ

தஹபவிஜநம் யுாநஜிதி । ந தஃ ஶநஸிதஜிதி
வ த

ஹாஹெயஃ । தஸு யாஹாஜகௌநாபுஸிஜைஃ ।

ஹபஹ்ணம் ஹெதக் । ஶநாநாஹி யாஹாஜாநி

ஶஜிநம் ஹ யாஹம் ஜகாஶா யாஹாஹாஸஃ காயஃ ।

கிஹ

ஶாநாஶாநஹ ஸஜஹ க்ஷகா

ஸுஹஜஃஹெ ஸஜெ தயா ॥௪॥

ஹஜஃ ஹயம் விஜாஹம் ஹ

ஸந்தஜஹ யாஹஜஹஸைஃ ।

यदाहुः-

न हृष्यत्युपकारेण नापकारेण कुप्यति ।

यः समः सर्वभूतेषु जीवन्मुक्तः स इष्यते । इति ।

अथ योगस्थानम् ।

शून्यागारे मठे रम्ये

देवतायतने शुभे ॥ ५ ॥

नदीतीरे विविक्ते वा

गृहे घोरवने³ऽपि वा

प्रच्छन्ने च विविक्ते च

निःशब्दे जनवर्जिते ॥ ६ ॥

योगदोषविनिर्मुक्ते

निर्विकल्पे निरातपे ।

योगदोषा पिपीलिकादयः । निर्विकल्प इति

परकीयत्वादिविकल्परहिते ।

³ घोरवने M, T, T₃, T₄ ; घोरे वने T₁, T₂

யடாஹு: -

ந ஹுஷுதஞ்ஹகாரண நாவகாரண கஹுதி ।

ய: ஸஜ: ஸவ:ஹுதெஷு ஜீவநுக்: ஸ ஹுதெ ஹதி ।

சுய யொமஸாந: ।

ஸுநுதாமாரெ ஹ ரஹு

ஹவதாயதநெ ஸுஹ ॥ ௩ ॥

நஜீதீரெ விவிசெத வா

முஹெ ஹாரவநெ ஹி வா ।

ஹுஹெ ஹ விவிசெத ஹ

நிஸ் ஸஹெ ஜநவஜிதெ ॥ ௪ ॥

யொமஹாஷவிநிஜுசெத

நிவிசுஹெ நிராதஹ ।

யொமஹாஷா விவீதிகாஹ: । நிவிசுஹ ஹதி ।

ஹகீயகாஹிவிசுஹஹிதெ ।

स्नात्वा शुचिरुपस्पृश्य
प्रणम्य शिरसा शिवम् ॥७॥
योगाचार्य^४ नमस्कृत्य
योगं युञ्जीत मानवः ।

योगासनान्याह-

पद्मकं स्वस्तिकं वापि
उपस्थाप्याञ्जलिं^५ तथा ॥८॥
पीठार्धमर्धचन्द्रं वा
सर्वतोभद्रमेव वा ।
आसनं रुचिरं बद्ध्वा
पद्माद्यासनलक्षणं संहितान्तरादवसेयम् ।
अथ करणमाह-

ऊर्ध्वकायः समं शिरः ॥९॥

सर्वसङ्गान् परित्यज्या-
त्मसंस्थं मनो गुह ।

^४ योगाचार्य M, T₁, T₂, T₃; योगाचार्यान् T, T₄

^५ उपस्थाप्य M, T₂, T₃, T₄; उपस्थाय T, T₁

ஸாக்ஷா ஸுஹிர்ஸுபவஸுஸு
 ந
 ப்ருணஜெ ஸிரஸா ஸிவஃ || எ ||
 யொமாவாயஃ நஜஸுத
 யொமம் யுஜீத ஜாநவ : ।

யொமாவநாநாஹ -

வஜகம் ஸஸிகம் வாவி
 உவஸூவொஜ்ஜித் தயா || அ ||
 வீர்யஃஜயஃவஜ்ஜம் வா
 ஸவஃதொவஜ்ஜெவ வா ।
 சூஸநம் ஸுஹிர்ஸுபவ

வஜ்ஜொவநவஜ்ஜம் ஸஹிதாஜ்ஜொவவஸயஃ ।

சுய கரணஜாஹ -

ஜயஃகாயஃ ஸஜம் ஸிரஃ || க ||
 ஸவஃஸஜாந் பரிதஜ்ஜொ-
 தஸம்ஸம் ஜநொ முஹ ।

कुर्यादित्यध्याहारः । ततश्च सर्वसङ्गान् परित्यज्य
आत्मसंस्थं मनः कुर्यादिति । विषयेभ्यः
समस्तेन्द्रियाधिष्ठातुर्मनसः प्रत्याहरणं कुर्यादिति
यावत् । अनेन प्रत्याहाराख्यं योगाङ्गं संक्षेपादुक्तं
ज्ञेयम् ।

किञ्च तदानीम् -

न दन्तैः संस्पृशेदन्तान्
सृक्विण्यौ^६ च न जिह्वया ॥१०॥

किञ्चित् कुञ्चितनेत्रस्तु
शिवं संयक् तदोच्चरेत् ।

प्रत्याहारकालेऽपि बीजात्मकमूलमन्त्रं मनसा
स्मरेदित्यर्थः ।

अथ तदुच्चारप्रयोजनम् -

सोद्भासयति तत्त्वानि
तन्मात्राद्यानि देहिनाम् ॥११॥

अयमभिप्रायः छान्दसो विसर्जनीयलोपात् स इति ।

^६सृक्विण्यौ M, T₁, T₃; सृक्विण्या T, T₄

கூய-அதித்யுயாஹாஸ: | தத_ஹ ஸவ-ஸஜாநுரிதஜ_ஹ
 சூதஸம்ஸம் உந: கூய-அதிதி | விஷயெஹ: ஸஜஸெ -
 சூயாயிஷாத-உ-நஸ: ப்ரதாஹாஸம் கூய-அதிதி
 யாவஸ | அநெந ப்ரதாஹாஸாப_ஹம் யொமாஜம் ஸம்ஷே-
 பாஉக்தம் ஜெய_ஹ | கி_ஹவ ததாநீ_ஹ -

ந உநெ: ஸம்ஸுஸஜினா_ஹ

ஸுகிண_ஹ வ ந ஜிஹயா || க0 ||

கிணிக் கூனிதநெது_ஹஸ

ஸிவம் ஸஜெக் ததொ_ஹவரெக் |

ப்ரதாஹாஸகா_ஹவெவி ஸீஜாதகஜ_ஹவஜ_ஹம் உநஸா
 ஸரெதித்ய_ஹ: |

அய தஉவாஸப்ரயொஜந_ஹ -

ஸொஜாஸயதி ததாநி_ஹ

தநாது_ஹஅநி டெஹிநா_ஹ || யக ||

அயஜஹிப்ரய: மா_ஹஸொ விஸஜ-நீய_ஹவொவா_ஹக்
 ஸ ஐதி |

शिवमन्त्रो वक्ष्यमाणवत् सगप्राणायामपूर्वं शिवाधिष्ठित
तत्त्वध्यानेनोच्चार्यमाणः । समाधिलाभक्रमेण तत्त्वानि तावत्
प्रकाशयति । मनसा मन्त्रानुसन्धानेन शिवाधिष्ठिताभि-
मतत्वयोजना । तत्तत्साक्षात्कारो भवतीति यावत् ।
तन्मात्राणामाद्यानि यानि पृथिव्यादीनि भूतानि तन्मात्राश्च
आद्यानि येषामिन्द्रियादीनां तानि सर्वाणि तत्त्वानि
श्रीमन्मतङ्गाद्युक्तवत् प्रकाशयतीति वेदितव्यम् ।

तानि च तत्त्वानि तस्यैव चास्त्रस्यानुसन्धानात्
बन्धकत्वान्निवर्तन्त इत्याह-

पुनर्विनाशकश्चैवा-

स्त्रयुक्तः षडानन⁷ ।

तेषामिति शेषः । तदानीं चाङ्गानामपि तदुद्भूतत्वात्
पृथगुच्चारो नोपयोगीत्याह-

न पृथक् हृदयं तस्य

न शिरो न शिखा गुह ॥१२॥

⁷ न दन्तैः . . . षडानन ॥ omit T₂

ஸிவஜனோ வக்ஷுஜாணவக் ஸமஹ-பூணாயாஜ -
 பஹ-ஹம் ஸிவாயிஷிதததயு_{கூ}நாநெநொ_வய-ஜாண: ।
 ஸஜாயி_வயாகு_{கூ}ஜெண ததாநி தாவக் பூகாஸயதி ।
 ஜநஸா ஜனோநு_வஸநாநெந ஸிவாயிஷிதாலிஜதகூ
 யொஜநா । ததக்ஸா_{கூ}கூதாரொ ஹவதீதி யாவக் ।
 தநாதூ_வணாஜாஜாநி யாநி பூயி_வஷாஜீநி ஹதாநி
 தநாதூ_வஸூ_வஜாநி யெஷாஜி_வயாஜீநாம் தாநி
 ஸவ-_வஜாணி ததாநி ஸீ_வஜநதஜாஜா_வஸவக் பூகாஸயதீதி
 வெஜிதவஜ: ।

தாநி வ ததாநி தஸெ_வவ வா_வஸ_வஸா_வநு_வஸநாநாக்
 வஸககூ_வவ_வநி_வவத-_வஜ ஐதஜா_வஹ -

புநவி-_வநாஸகஸெவா-

ஸயு_வகத: ஷீ_வவாநந ।

தெஷாஜிதி ஸேஷ: । ததாநீ_வ வாஜா_வநாஜவி தஜு_வஜு_வத-
 காக் பூயமு_வவாரொ நொவயொமீ_வதஜா_வஹ -

ந பூயக ஹு_வஜயம் தஸு

ந ஸிரொ ந ஸிவா மு_வஹ ॥ க2 ॥

वर्मास्त्रिनेत्रसहितं

तस्मादेव प्रवर्तते ।

अथ प्राणायामस्यापि सगर्भतां पूर्वं प्रकाशयन्
कुम्भकप्राणायामपूर्वकं ध्यानं कार्यमित्याह-

प्राणापानौ समौ कृत्वा

सुषुम्नान्तरचारिणौ ॥१३॥

तयोर्वृत्तिं^८ निरुद्ध्यात्मा

शिवं ध्यायेद्विचक्षणः ।

प्राणायामस्य सगर्भतोक्तं श्रीमन्मृगेन्द्रेऽपि-

सोऽपि ध्यानजपोपेतः सगर्भोऽन्यस्तदुज्झितः ।

इति ।

अथ ध्यानस्यैव प्रकर्षावस्थात्मकं समाधिमाह-

अविनाभावसम्युक्तो

ज्योतीरूपं सुनिर्मलम् ॥१४॥

^८ वृत्तिं M, T₁, T₂, T₃; वृत्तिः T, T₄

வஜ்ஜாஸ நௌ துஸஹிதம்
சூ

தஸாஜேவ புவததே ।
ஜ

சுய ப்ராணாயாமிஸூவி ஸமஹதாம் பஹம்
புகாஸ்யந் கும்ஹகப்ராணாயாமிபஹம் யநாநம்
காயஜிதாஹ -

ப்ராணாபாநஸ ஸஜஸ க்ருகா

ஸுஷுஜாதரவாரிணஸ ॥ யந ॥
ந

தயொவ்யுதிந் நிரூபஸாதா
த

ஸிவம் யநாயேஜிவக்ஷணம் ।

ப்ராணாயாமிஸூ ஸமஹதோகம் ஸ்ரீஜநுமேஷுதவி -
ஸொதவி யநாநஸஜொபேதஃ ஸமஹதாநஸுஷு -
ஜிதஃ । ஐதி ।
ந

சுய யநாநஸூவ புகஷ்வாவஸாதகம்
ய ஜ
ஸஜாயிஜாஹ -

சுவிநாஹாவஸ்யஸ்தா

ஜெஸாதீரஹம் ஸுநிஜயு ॥ யச ॥

सुसूक्ष्मं व्यापकं नित्यं

निर्विकल्पं सदा बुधः ।

निर्विकल्पमिति । ध्येयाकारस्फुटीभावेन ध्यात्रादिविभा
गरहितमित्यर्थः । यदाह पतञ्जलिः-

प्रत्ययैकतानता ध्यानम् । तदेव स्वरूपशून्यमिव समाधिरिति ।

इत्थं सगर्भनिर्गर्भभेदेन प्राणायामानां द्वैविध्ये
सिद्धेऽन्यथा त्रैविध्यमाह-

उत्तमा मध्यमा मन्दा-

स्सगर्भाः^९ त्रिविधाः स्मृताः ॥१५॥

सगर्भा इत्युपलक्षणम् । अगर्भागामपि उत्तामादिभेदं
चानन्तरमेव वक्ष्यति ।

प्रकारान्तरेणापि त्रैविध्यमाह-

प्राणायामांश्च तान् कुर्यात्

पूरकुम्भकरेचकान् ।

सगर्भाणां प्राणायामादीनां समाधिलाभक्रमेण
तत्त्वजयस्योक्तत्वादगर्भाणां फलमाह-

^९ सगर्भाः M, T₁, T₂, T₃ ; संसर्गाः T, T₄

ஸுஸுஊஃ வுாபகம் நிதஃ

நிவிஃகஃ வுா வுய: ।

நிவிஃகஃபுதி । யுயாகாரஸுஃபுலாவெந யுாதுாதி
விவாபுரஹிதசிதஃய: । யுாஹு பதஜுவி: -

புதஃயெகதாநதா யுாநஃ । தஃவ ஸுரஃபுஸுஃநு-
சிவ ஸுாயிரிதி ।

ஊதஃ ஸுமஃபுநிமஃபுஃபுஃபுநு புாணாயாசாநாஃ
புவிபுயு ஸிபுஃபுநுயா ஃபுவிபுயுஃபு -

உதசா ஃபுயுஃபு ஃபுநா:

ஸுமஃபு: துவிபு: ஸுதா: ॥ யு ॥

ஸுமஃபு ஊதஃபுஃபுஃபு । ஃபுமஃபுஃபுஃபுவி உதசாதி-
ஃபுஃபு வுாநுரஃபு வஃபுதி ।

புகாராஃபுஃபுவி ஃபுவிபுயுஃபு -

புாணாயாசாஃபு தாஃபு குயஃபு

புஃபுஃபுஃபுஃபுஃபு ।

ஸுமஃபுஃபுஃபு புாணாயாசாஃபுஃபு ஸுாயிபுஃபு -

புஃபு ததஜுபுஃபுஃபுஃபுஃபுஃபுஃபுஃபுஃபுஃபு -

प्राणायामैर्दहेदोषान्¹⁰

धारणाभिस्तु किल्बिषम् ॥१६ ॥

प्रत्याहारेण संसर्गान्

ध्यानेनानश्वरान् गुणान् ।

यावच्छरीरभाविनोऽणिमादीन् गुणानित्यर्थः । अनश्वरः
अशून्यः शरीरस्थैर्यमपि जायत इति सिद्धम् ।

अथ पूरकादिलक्षणमाह-

उदरं पूरयित्वा तु

वायुना यावदीप्सितम् ॥१७ ॥

प्राणायामो भवेदेवं¹¹

पूरको देहपूरकः ।

पिधाय सर्वद्वाराणि

निश्वासोच्छ्वासवर्जितः ॥१८ ॥

¹⁰ ° दहेद् ° M, T, T₂, T₃, T₄; ° बहिर् ° T₁

¹¹ एवं M, T₁, T₂; एव T₃; भवादेय T, T₄

பூணாயாரெஜ-ஹெஜாஷாங்

யாரணாவிஸு கிவிஷ்ட ॥ யசா ॥

புதாஹாரெண ஸம்ஸமு-நாங்

யுநெநாநுஸராங் முநணாங் ।

யாவஹீரஹாவிநொ-நிஜாஜீங் முணாநிதமு-ஃ । சுந-

ஸர: சுஸ-நடு: ஸரீரஸெய-ஃ-வி ஜாயத ஐதி ஸிங் ।

சுய ப-ரகாஜி-குணஜாஹ -

உஜரம் ப-ரயிகூதம்

வாயுநா யாவஜீவித ॥ யஎ ॥

பூணாயாரொ ஹெவெவெ

ப-ரகொ ஜெஹப-ரக: ।

வியாய ஸவ-ஃ-ராணி

நிஸாஸொஹீ ஹாஸவஜி-த: ॥ யஅ ॥

सम्पूर्णकुम्भवत् तिष्ठेत्
प्राणायामः स कुम्भकः ।
ततोर्ध्वं रेचयेद्वायुं
मृदुनिश्वाससंयुतम्¹² ॥१९॥

रेचकस्त्वेष विख्यातः
प्राणसंशयकारकः ।

पूरकरेचकौ वामदक्षिणनाडीभ्यां कार्यावित्युक्तम् ।
प्राणसंशयकारकः इत्युत्क्रान्तिदशायां ग्रन्थिच्छेदपूर्वं
रेचकस्य प्राणवियोगहेतुत्वादुच्यते ।

तेषामेव कालभेदादुत्तमादिभेदमाह-
प्रसार्य चाग्रहस्तं तु
जानुं कृत्वा प्रदक्षिणम् ॥२०॥

छोटिकां तु ततो दद्यान्
मात्रैषा त्वभिधीयते ।

¹² संयुतम् M, T, T₁, T₃; संयुतः T₂

ஸம்புண்குஹவதிஷெக்
த

புரணாயாசஸகும்லக: ।
ஸ

ததொய்கு ரெவயெலாயு
வ

ஜிஹிநிஸாஸ ஸம்யுத: ॥ யக ॥
வ

ரெவகஸெஷ விவ்ராத:
க

புரணஸம்ஸயகாரக: ।

பெரகரெவகள வாஜக்ஷிணநாபீஹா காயாவி -
தஸுசத: । புரணஸம்ஸயகாரக: ஐதஸுதாஜிஹாயா
முநிஷெடிபெவ்கு ரெவகஸு புரணவியொமஹெது -
கூடிவ்ரெத ।

தெஷாஜெவ காயஸெடிஹிதஜாஜிஷெடிஹி -
த

புலாய: வாமுஹஸம் த
த

ஜாநம் குகா புடிக்ஷிண: ॥ 20 ॥

ஹொடிகா த ததொ டிஹி-

நாஜெஷா கலியீயத ।

मात्रा द्वादश विज्ञेयाः

प्रमाणं तालसंज्ञकम् ॥२१॥

तालद्वादशकं ज्ञेयं

प्राणायामस्तु कन्यसः ।

मध्यमश्च चतुर्विंशत्

ज्येष्ठस्तद्विगुणो भवेत् ॥२२॥

तेषां चानुष्ठानविधिः-

एकैकां वर्धयेन्मात्रां

प्रत्यहं योगवित्तमः ।

न त्वरेण¹³ विलम्बेन

क्रमेणैव विवर्धयेत् ॥२३॥

तदानीं हृदयादिस्थानेषु ध्येयस्वरूपविषये निबद्धस्य
मनसो धारणादिकालमाह-

¹³ न त्वरेण M, T, T₂, T₃, T₄; स त्वरेण T₁

உதாஅஅஅ விஜயா:

புராணம் தாமஸம்ஜகம் || 21 ||

தாமஸம்ஜகம் ஜெயம்

புராணாயாஜஸம் கருவம் : |

உயுஜம் உதுவிம்ஜ

ஜெஷஸம்ஜ அமுனா ஹவக் || 22 ||

தெஷாம் உாநுஷாநவியி: -

வாகைகாம் வய-யெநாதுாம்

புதுஹம் யாமவிதம் : |

ந கரண விம்ஸெந

சுஷெணெவ விவய-யெக் || 23 ||

ததாம் ஹுஜயாஜிஸாநெஷம் யெயவ்ஸுர-உபவிஷய

நிவஸு ஜநஸா யாரணாஜிகாமுஜாஹ -

प्राणायामोत्तमो यत्तद्
द्विगुणा धारणा मता ।
धारणाद्विगुणो योगो
योगोऽपि द्विगुणीकृतः ॥२४॥

योगसिद्धिरिति ज्ञेया
शिवेन परमात्मना ।

अत्र योगशब्देन ध्येयस्वरूपचिन्तनमपि । ध्यात्रा सह
ध्येयस्यसम्बन्ध इति कृत्वा ध्यानमुच्यते ।
योगसिद्धिशब्देन तु समाधिः । धारणाध्यानसमाधीनां
योगाङ्गानां क्रमेण प्राप्ते श्रवणात् ।
ननु श्रीमन्मृगेन्द्रे धारणादीनां कालाधिक्यं श्रूयते ।
उक्तं हि तत्र-

अयमर्कगुणः कालः कृतचित्तव्यवस्थितिः ।
प्राप्नोति धारणाशब्दं धारणासिद्धिदानतः ।
धारणाद्वादशध्यानं दिव्यालोकप्रवृत्तिः ।
समाधिरणिमादीनां द्वादशैतानि कारणमिति ।
सत्यम् । क्रियाभेदस्य तन्त्रभेदहेतुत्वादविरोधः ।

பூணாயாஜாதஜா யத^தத^த

அமுணா யாரணா ஜதா ।

யாரணாஅமுணா யொமொ

யொமொஅவி அமுணீகூத: ॥ ௨௪ ॥

யொமலிபிரிதி ஜெயா

ஸிவெந பரஜாதநா ।

சூது யொமஸஸெந யெயவஸஸுஅபவிநநஜவி । யுதா
ஸஹ யெயவஸு ஸஸங் ஐதி க்ஷகா யுநநஜுதெ ।
யொமலிபிரிஸெந து ஸஜாயி: । யாரணாயுநஸஜா-
யீநாம் யொமாஜாநாம் சூஜென பூபெ நுவணாஜ ।

நநு ஸீஜநுமெசூ யாரணாஜீநாம் காமாயிகு
ஸுயதெ । ௨௪தம் ஹி தது -

சுயஜகமுண: காம: கூதவிதவ்வலிதி: ।

பூபெநாதி யாரணாஸஸம் யாரணாலிபிஜாநத: ।

யாரணாஅஜஸயுநம் ஜிவொமொகபூவூதித: ।

ஸஜாயிரணிஜாஜீநாம் அஜஸெதாநி காரணஜிதி ।

ஸதம் । க்ரியாவெஜஸு தூவெஜஹெதுகாஜவிரொய: ।

अङ्गी तु योगो ध्येयवस्तुसाक्षात्कारात्मको
विशेषसम्बन्ध इत्याह-

तदानुपश्यते सूक्ष्मं
गन्धतन्मात्रमात्मनि ॥२५॥

रसं तेजश्च स्पर्शं च
शब्दतन्मात्रमेव च ।
पश्यते क्रमयोगेन¹⁴
वर्णभावैः पृथग्विधैः ॥२६॥

अहंकारं मनो बुद्धिं
गुणमव्यक्तपूरुषम् ।
अभिव्यक्तानि जानीयात्
स्वधर्मगुणलक्षणात्¹⁵ ॥२७॥

¹⁴ क्रम M, T₁, T₂, T₃; कर्म T, T₄

¹⁵ लक्षणात् M, T, T₂, T₃, T₄; लक्षणाम् T₁

சுஜீ து யொமொ யெயவவஸுஸாக்ஷாதாராதகொ
விஸெஷஸம்ஸங் ஐதூஹ -

தஜாநுபஸுதெ ஸக்ஷம்
மங்தநாத்ருஜாதநி || ௨௬ ||

ரஸம் தெஜஸ ஸஸம் வ
ஸஸ்தநாத்ருஜெவ வ ।
பஸுதெ சூசயொமெந
வணஃஹாரெவஃ ப்யயழியெயஃ || ௨௭ ||

சுஹங்காரம் சநொ ஸுசிம்
முணசுவெக்தவமருஷஃ ।
சுஹிவெக்தாநி ஜாநீயாஃ
ஸயசம்முணவக்ஷணாஃ || ௨௮ ||

विद्यां कलां ततः कालं
मायां विद्यां ततः परम् ।
दृष्ट्वानुक्रमशः¹⁶ सर्वान्
पुनरस्त्रेण भेदयेत् ॥२८॥

विद्येश्वरं ततस्तत्त्वं
ततः सादाशिवं परम् ।
भित्वा¹⁷ तु क्षुरिकास्त्रेण
ततः सूक्ष्मं शिवं विशेत् ॥२९॥

अत्र च भूतानां स्थूलानामस्य प्रत्यक्षेणापि विज्ञातुं
शक्यत्वात् । केवलयोगसाक्षात्कार्याणि तन्मात्राद्यानी -
त्युच्यन्ते परमार्थतः । पृथिव्यादिस्वरूपमपि
सूक्ष्मयोगेन साक्षात्कर्तव्यमियुक्तम् श्रीमन्मतज्ञादौ ।
ततश्च पृथिव्यादिशिवान्तानि तत्त्वान्येवं साक्षात्कृत्य
प्रागुक्तवन् मूलयुक्तेन क्षुरिकास्त्रेण भेदयेज्जयेत् ।
बन्धकत्वान् निवर्तयेदित्यर्थः । उक्तं हि प्राक्

¹⁶ दृष्ट्वा M, T, T₁, T₄; संदृष्ट्वा T₂, T₃

¹⁷ भित्वा T, T₄; हित्वाकं M, T₁,

விடினா கனா தத: காஅ

காயா விடினா தத: பரப .

டிஷ்டாநுக்ருக: ஸவ-கா

புநரஸ ன ஹெயெக் || ௨௮ ||

விடினா ததஸத

தத: ஸாடிஸிவ பரப .

ஹிகா து க்ருகாஸெ ன

தத: ஸகக்ருக ஸிவ விஸெக் || ௨௯ ||

கரு வ ஹதாநா ஸகாநாடிஸெ புதடுக்ருகாவி
விஜ்ஜாதம் ஸககாசு . கெவயொமஸாக்காதாய-கா
தநாதாடிநீ தடுவடுகெ பரகாய-த: . புயிவாடி-
ஸாபெ கவி ஸகக்யொமெந ஸாக்கத-வெசிதடுசத
ஸ்ரீகந்தஜாடி . ததஸ புயிவாடிஸிவாநாநி ததா -
நெவெ ஸாக்கததடு புாமுசதவநெயுசெந க்ருக-
காஸெ ன ஹெயெஜெயெடிஸககாஸிவத-யெடிதடு- .
௨சத ஹி புாக்-

सोद्भासयति तत्त्वानि तन्मात्राद्यानि देहिनाम् ।

पुनर्विनाशकश्चैव अस्त्रयुक्तः षडाननेति ॥

एवमेतानि सालम्बनेन योगेन जित्वा ततः सूक्ष्मं शिवं
विशेदिति । निरालम्बनेन योगेन निष्कले शिवे
स्वात्मानं युञ्ज्यादित्यर्थः । अत्र च तत्त्वजयोपयोगि -
त्वेन शास्त्रान्तरोक्तं तर्काख्यमपि योगाङ्गम्
अर्थसिद्धमेव । यच्छ्रूयते-ऊहोऽन्तरङ्गो योगस्येति ।

अथ योगफलं दर्शयति-

अमृतात्मा शिवः साक्षात्

तस्मिन् विष्टस्तु योगवित् ।

सर्वज्ञः सर्वगः सूक्ष्मः

सर्वेशः सर्वकृद्भवेत् ॥३०॥

ननु यद्येवं योगेनैव मुक्तिसिद्धेर्दीक्षाया

अप्यानर्थक्यप्रसङ्गः । तन्न ।

ஸோஜாஸயதி ததாநி தநாதாஜாநி ஷெஹிநாஃ ।
 புநவிநாஸகஸௌவ சுஸயசுத: ஷபாநநெதி ॥
 ஸாவஜெதாநி ஸாஅம்ஸநெந யொமெந ஜிகா தத:
 ஸகக்ஷம் ஸிவம் விஸேதி । நிராஅம்ஸநெந யொமெந
 நிஷ்வே ஸிவெ ஸாதாநம் யுஜ்ஜாதிதய: । சுத்ரு வ
 ததஜயொபயொமிக்ஷெந ஸாவாஜரொக்தம் தக்ஷாவ -
 ஜவி யொமாத்ஜ சுயஸிவஜெவ ।

யவ உ யதெ - ஹொஜ்ஜாஜொ யொமஸெதி ।
 சுய யொமமம் உஸயதி -

சுஜாதாதா ஸிவ: ஸாக்ஷாஃ

தஸிந் விஷ்ணு யொமவிஃ ।

ஸவக்ஷ: ஸவக்ஷ: ஸகக்ஷ:

ஸவக்ஷ: ஸவக்ஷஜெவெஃ ॥ 150 ॥

நநு யஜெவம் யொமெநெவ ஜுக்திஸிவஜெக்ஷாயா
 சுவொநயக்ஷெவ: । தந் ।

योगप्रकरणम्

एवंविधस्य योगस्य दीक्षया विनानुष्ठानासिदे-
रारब्धकार्यकर्माक्षितमलादिनिवर्तन एव चरितार्थत्वा-
दनधिकारिणां शिवशास्त्रं विना समस्ततत्त्वविषय-
ज्ञानाद्यभावाच्च ।

अत एवात्र प्रसङ्गात् ज्ञेयं वस्तु दर्शयति-

सर्वेष्वेव च शास्त्रेषु
ज्ञेयं वस्तुचतुष्टयम् ।
पशुः पाशः पतिश्चैव
शिवश्चेति यथाक्रमम् ॥३१॥

पतिरधिकारावस्थः शिव एव । अतश्च पतिपदार्थस्यैव
सोपाधिक-निरुपाधिकाभ्यां भेदद्वयमुपचारादुच्यत इति
वक्ष्यामः ।

ततश्च ज्ञानस्यापि दीक्षाद्यङ्गत्वान्न मोक्षहेतुत्वं किंतु
परम्परया सिद्धमित्याह-

ஸாவம்வியஸு யொமஸு ஐக்ஷயா விநாநுஷாநா-
 ஸிபெராரஸகாயகஜாக்ஷிபஜவாழிநிவதந ஸாவ
 வரிதாயகூபாநயிகாரிணாம் ஸிவஸாஸம் விநா
 ஸஜஸ ததவிஷயஜாநாஅஹாவாவ |

சுத ஸாவாது ப்ருஸஜாஜ்ஜெயம் வஸு ஐஸ்யதி -

ஸபெஷெவ வ ஸாஸெஷு

ஜெயம் வஸுவதுஷ்ய |

பஸு: பாஸு: பதிஸெவ

ஸிவஸெதி யயாசூஜ || ௩௧ ||

பதிரயிகாராவஸு: ஸிவ ஸாவ | சுதஸு பதிவதாய -
 ஸெஷெவ ஸொவாயிகநிர்ஸவாயிகாஸொம் ஸெஜய -
 ஸுபவாராஅவத ஐதி வக்ஷொ: |

ததஸு ஜாநஸொவி ஐக்ஷாஅஜ்ஜகாஸ் ஜொக்ஷெஹதுக்ஸம்
 கிது பரம்பரயா ஸிபஜிதொஹ -

ज्ञात्वा तु तत्त्वसद्भावं
तन्त्रसारं तु दुर्लभम् ।
सर्वथा वर्तमानोऽपि
गृह्णाति न पुनस्तनुम् ॥३२॥

इति
लक्षद्वयाध्यापकश्रीमदघोरशिवाचार्य-
विरचितायां श्रीमत्सर्वज्ञानोत्तरवृत्तौ
योगप्रकरणव्याख्यानं
समाप्तम्

ஜோகா து ததஸுஉாவம்
கூ ஹ

தஞ்ஞவாரம் து டுஹுஹு ।

ஸவ்யா வதுஜாநொஹி

முஹாதி ந ப்நஸுநுஃ ॥ ௩௨ ॥
ண த

ஐதி

மக்சயாயுாவக ஸீஜஹொஸிவாவயு

விரவிதாயாம் ஸீஜதவஹொநாதரவுதள
ஸ த

யொமபுகரணவொவொநம்

ஸஜாவஃ ॥
த

Sri Archana Printers - Cuddalore-3. Ph:238414